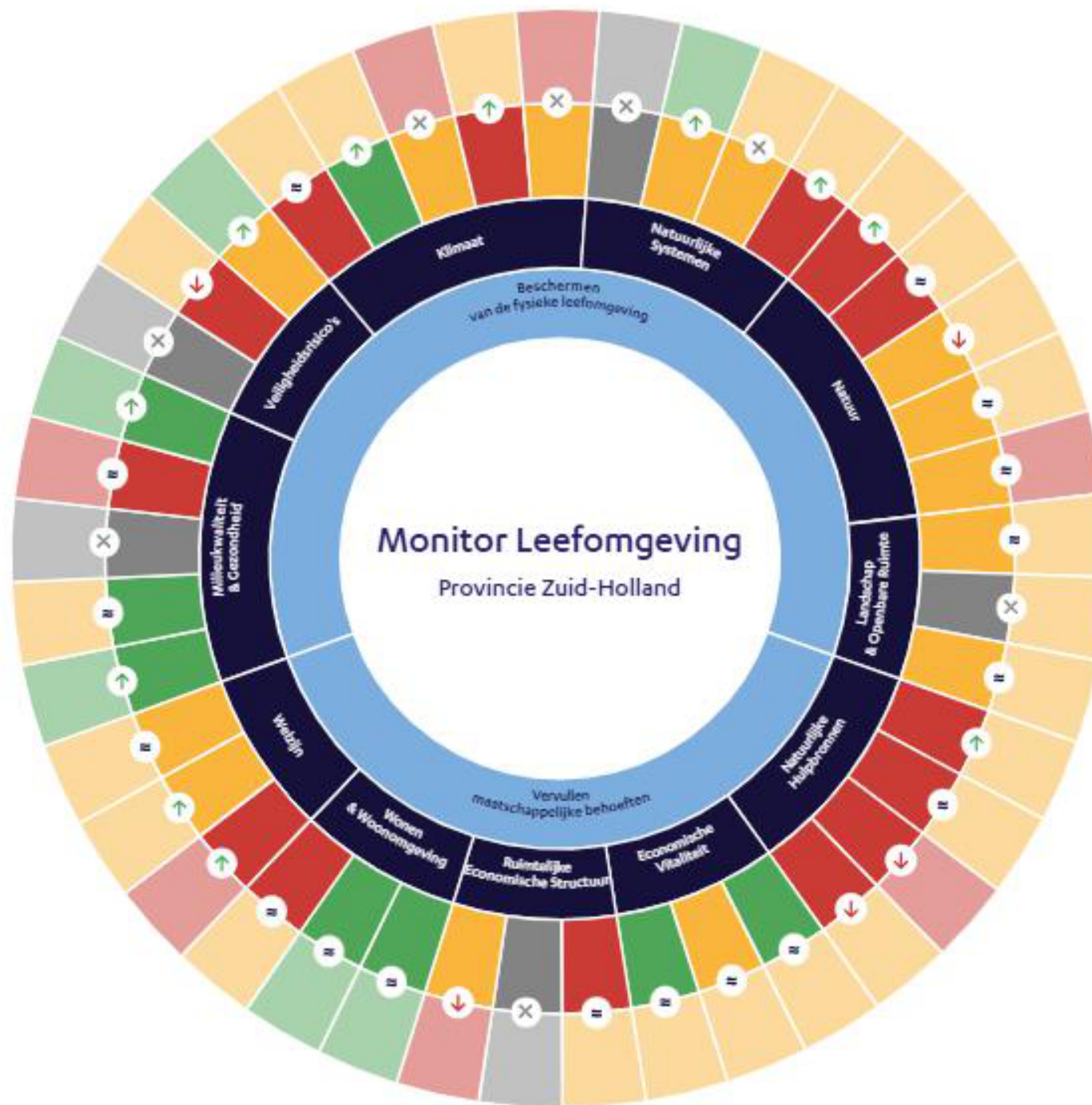

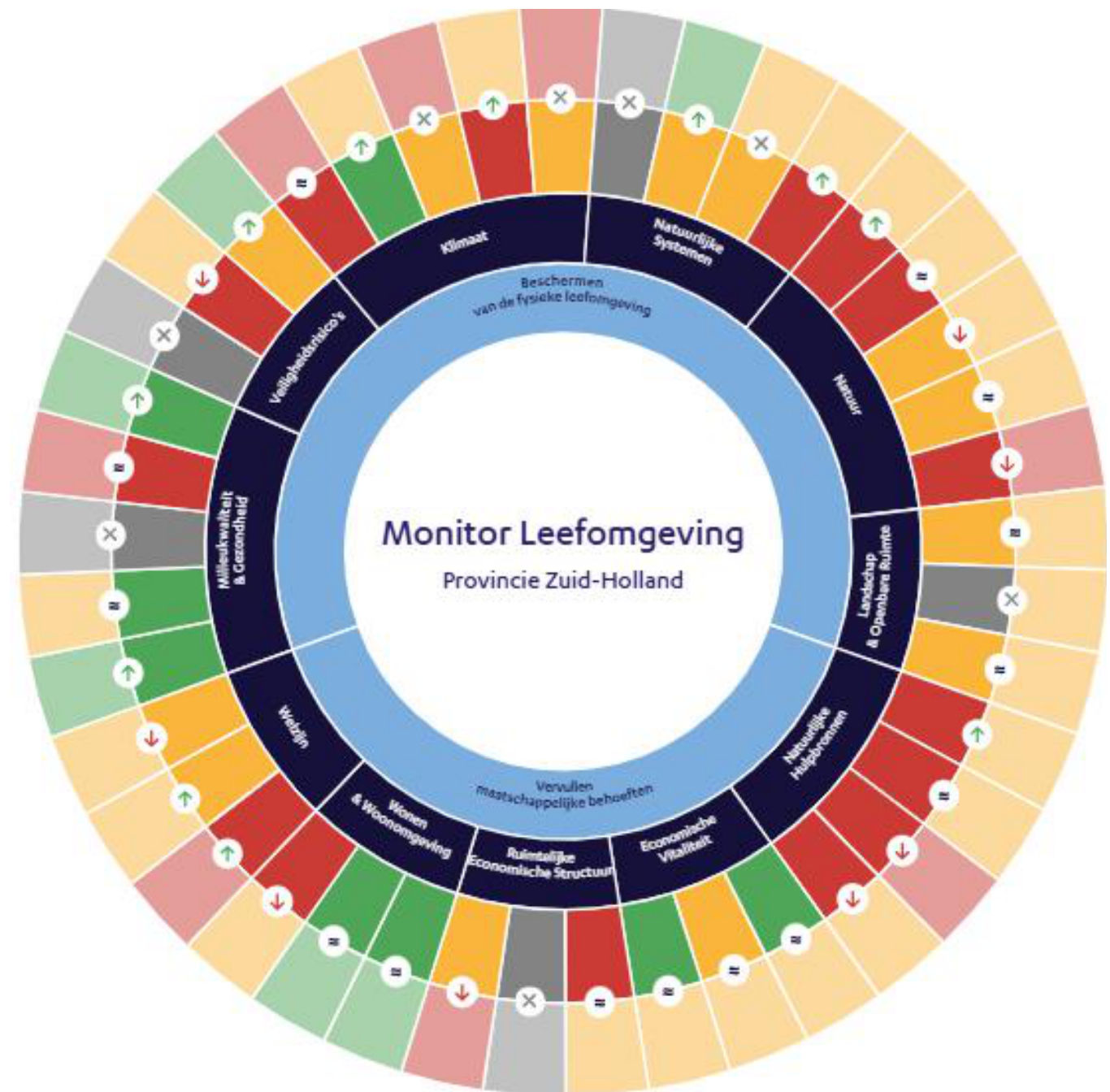
Bijlage 1: Actualisatie indicatoren van de Monitor Leefomgeving Zuid-Holland

Versie: Ten behoeve van Provinciale Staten

Overzicht Monitor Leefomgeving Zuid-Holland in 2024 en 2025

Monitor Leefomgeving in 2024

Monitor Leefomgeving in 2025

Bijlage 1: Actualisatie indicatoren van de Monitor Leefomgeving Zuid-Holland

Versie: Ten behoeve van Provinciale Staten

Geactualiseerde indicatoren (o.b.v. nieuwe data) met wijziging kleurscore

Indicatoren	Kleurscore oud			Kleurscore nieuw			Toelichting
	Huidig	Trend	Later	Huidig	Trend	Later	
Woningbouw		≈			↓		- De gerealiseerde bruto nieuwbouw blijft achterlopen bij de met het Rijk afgesproken te realiseren bruto nieuwbouw. De gerealiseerde bruto nieuwbouw in Zuid-Holland bedroeg in 2024 45,8 procent van de voor dat jaar afgesproken te realiseren bruto nieuwbouw op basis van de Regionale Realisatieagenda's (RRA's) - In de jaren 2022, 2023 en 2024 zakt op provinciaal niveau het deel gerealiseerde bruto nieuwbouw vergeleken met de afgesproken te realiseren bruto nieuwbouw van 86,4 procent in 2022 naar 45,8 procent in 2024.
Samenstelling woningvoorraad		≈			↓		- De sociale huurvoorraad in Zuid-Holland schommelde de afgelopen drie jaren en het deel daalt van 28,7 procent eind 2020 naar 28,3 procent eind 2022, waarmee sprake is van een negatieve ontwikkeling. Bij alle woondealregio is een kleine daling te zien. Veranderingen in de voorraad gaan meestal heel geleidelijk.
CO2(-equivalenten) uitstoot veenoxididatie		≈			≈		- De CO2 emissie reductieopgave 2030 e.v. is erg groot en heeft een dusdanige impact op het water(beheer)systeem en de huidige (agrarische) productie- en verdienvermogen van de gronden, dat aanvullende middelen en instrumenten nodig om een transitie in gang te zetten en/of keuzen te maken in wat nog wel en niet meer kan. - Het hoog(er) houden van de grondwaterstand is (vooralsnog) de enige manier om te komen tot reductie van de CO2-emissie uit veen, zoals die in het Klimaatakkoord voor 2030 is afgesproken. De meest effectieve manier daarvoor is bewegen naar een grondwaterstand van 40 cm beneden maaiveld en minder (voor de klimaatdoelstelling 2030 zal eerder 30 cm-mv nodig zijn). Dat is te bereiken door een combinatie van sturen op slootpeil (via peilbesluiten) en bodemvernattingsmaatregelen in de percelen (via subsidies op maatregelen). Echter, dit heeft ongewenste effecten op het landgebruik (zoals vermindering opbrengend vermogen grond) en het watersysteem (zoals in elk geval op de waterkwaliteit, overlast en beschikbaarheid), die een rem zetten op grootschalige uitrol van deze maatregel. De ongewenste effecten roept kennisvragen op en vergt aanvullende beleidskeuzen, instrumenten en middelen. Dit alles is en wordt opgepakt op nationaal en regionaal niveau, met overheden, kennisinstanties en maatschappelijke organisaties. Het vergt politieke keuzen en beschikbare middelen. Niet alles kan.
Stikstofoverschrijding gebieden		≈			↓		- Momenteel voldoen 7 van de 13 stikstofgevoelige Natura 2000 gebieden aan de eis dat 74% van het areaal van de stikstofgevoelige habitattypen onder de KDW zit. Daarmee kleurt de indicator dus rood. - De vermindering van stikstof emissies door autonome ontwikkelingen blijft beperkt en initiatieven gericht op reductie boeken onvoldoende vooruitgang. Omdat de KDW's door nieuwe wetenschappelijke inzichten iets lager (strenger) zijn geworden en er aan de depositie-kant variatie optreedt (zowel positief als negatief), is een extra gebied onder de 74% komen te vallen ten opzichte van afgelopen jaar. - In februari 2024 concluderen RIVM, Deltares, PBL en de WUR in een wetenschappelijk rapport* dat de huidige plannen omtrent natuur, stikstof en klimaat ontoereikend zijn om de gestelde doelen te bereiken. Vooralsnog is er geen vastgesteld beleid wat gegarandeerd voor verbetering zal zorgen.

Bijlage 1: Actualisatie indicatoren van de Monitor Leefomgeving Zuid-Holland

Versie: Ten behoeve van Provinciale Staten

Geactualiseerde indicatoren (o.b.v. nieuwe data) zonder wijziging kleurscore

Indicatoren	Kleurscore oud			Kleurscore nieuw			Toelichting
	Huidig	Trend	Later	Huidig	Trend	Later	
Duurzame energieopwekking		↑			↑		Het aandeel hernieuwbare energiegebruik t.o.v. het totale energiegebruik in de Provincie Zuid-Holland is gestegen van 7,5% in 2020 naar 9,1% in 2023. De 3 jaar trend laat zodoende een positieve ontwikkeling zien.
Duurzame Mobiliteit		↓			↓		De totale CO2 uitstoot van mobiliteit in de Provincie Zuid-Holland was in 2023 5,3 Mton. De toename t.o.v. 1990 komt doordat ondanks dat vervoersvormen energiezuiniger zijn geworden er meer mensen zijn en die meer zijn gaan reizen en voertuigen gemiddeld groter worden. Momenteel worden steeds meer volledige elektrische auto's in gebruik genomen en vanaf 20235 mogen benzine voertuigen niet meer worden verkocht. Ook voor goederenvervoer komen steeds meer zero-emissie voertuigen beschikbaar en/of duurzamere energievormen. Desondanks is de verwachting dat de CO2-emissie niet snel genoeg zal dalen om de doelen voor 2030 te halen.
Energiegebruik		≈			≈		In de provincie Zuid-Holland is het totale energiegebruik tussen 2022-2023 gestegen met zo'n 0,7% van 351 PJ naar 353 PJ. De jaarlijkse doelstelling is om 0.8% energiegebruik te besparen sinds 2019 (421 PJ) en wordt daarom ruimschoots gehaald. De indicator kleurt zodoende groen wat geen/weinig knelpunten veronderstelt.
Eerlijke energietransitie		↑			↑		Volgens de meest recente cijfers (2022) kunnen 12,6% van de inwoners van Zuid-Holland geen investering doen om de energetische kwaliteit van de woning te verbeteren. In 2019 hadden 21,3% van de inwoners van Zuid-Holland geen investeringsmogelijkheden om de energetische kwaliteit van de woning te verbeteren. Dit percentage is afgenomen naar 12,6% in 2022.
Uitstoot broeikasgassen		≈			≈		De totale CO2 uitstoot van de Provincie Zuid-Holland was in 2022 38,7 Mton. De industrie (42%) en de elektriciteitssector (22%) zijn de belangrijkste CO2 uitstoot sectoren.
Nabijheid voorzieningen		≈			≈		In 2023 was het gemiddeld gewogen score nabijheid van voorzieningen in Zuid-Holland 27,0 (in punten) tegenover een landelijk gewogen gemiddelde score van 24,5 (in punten). In 2020 was het gemiddelde scoringspercentage nabijheid van voorzieningen in Zuid-Holland 27,7% tegenover een landelijk gemiddelde score van 24,7%.
Waterveiligheid		↑			↑		In heel Zuid-Holland voldoet momenteel 1942 kilometer van de regionale keringen aan de veiligheidsnorm. Dat is 81% van de totale lengte aan regionale keringen. Het percentage van regionale keringen dat voldoet aan de veiligheidsnorm valt tussen de 60% en 90%. De indicator score kleurt daarom in de huidige situatie oranje.
Kwaliteit NNN		↓			↓		Er zijn sinds de vorige beoordeling van de indicator nieuwe kwaliteitsbeoordelingen van natuurgebieden bijgekomen. Daarnaast zijn eerder beoordeelde gebieden opnieuw beoordeeld. Daardoor is er nu een beter, meer volledig en actueler beeld van het percentage met hoge kwaliteit. Dit valt lager uit dan bij de vorige beoordeling (66% t.o.v. 70% bij vorige meting), maar nog binnen de range voor "wisselende knelpunten".
Soortenontwikkeling		≈			≈		Omdat het CBS de trend voor de afgelopen 12 jaar beoordeelt als stabiel, kleurt de indicator voor de huidige situatie oranje.
Tevredenheid Woonomgeving		≈			≈		In het meetjaar 2021 is 80 procent van de bewoners in Zuid-Holland (zeer) tevreden met de woonomgeving. De situatie per regio verschilt wel. In vier regio's ligt dit deel boven de 80 procent en in één regio tussen de 70 en 80 procent.
Grondstoffen gebruik		↓			↓		Uit de provinciale monitor Circulair Zuid-Holland 2025 blijkt dat de grondstofvoetafdruk (RMC, alle grondstoffen voor winning, productie en distributie van voedsel en producten die in Zuid-Holland gebruikt en verbruikt worden) tussen 2015 en 2023 is toegenomen. Daarom is de indicator op rood gezet.
Cultuurhistorie (Erfgoed)		≈			≈		Het 'Restauratievolume' bedroeg in 2024 12,5 % van de totale voorraad. Dat is hoger dan het streefpercentage van 10%. Zodoende is de score 'oranje'. Provincie Zuid-Holland scoort overigens bovengemiddeld goed ten opzichte van andere provincies, door de extra provinciale impuls van € 2,2 miljoen voor restauratie van rijkmonumenten in 2024.
Capaciteit elektriciteitsnetwerk Zuid-Holland		↓			↓		In steeds meer gebieden in Zuid-Holland is een wachtrij voor aansluiting door de netbeheerder. Dat ligt wisselend aan transport schaarste bij TenneT of de regionale netbeheerders.
Licht		×			×		De kleurscore is gebaseerd op de gemiddelde lichtemissie in de provincie Zuid-Holland. Deze is 329 10-10 Watt per cm2 per steradiaal. Deze waarde valt in de categorie oranje.
Verkeersslachtoffers		↓			↓		Op basis van het aantal verkeersdoden in 2023 (101 in totaal) komen we vergeleken met het aantal landelijke verkeersdoden en gerelateerd aan de reizigerskilometers uit op 80,3% van te verwachten verkeersdoden in Zuid-Holland. De indicator kleurt daarmee rood voor de huidige situatie.

Bijlage 1: Actualisatie indicatoren van de Monitor Leefomgeving Zuid-Holland

Versie: Ten behoeve van Provinciale Staten

Niet geactualiseerde indicatoren (geen nieuwe data beschikbaar)

Indicatoren	Kleurscore oud			Kleurscore nieuw			Toelichting
	Huidig	Trend	Later	Huidig	Trend	Later	
Grondwater		↑			↑		Voldoende grondwater: De meest recente toestand- en trendbeoordeling grondwater KRW, specifiek deelttest 'waterbalans' is uitgevoerd in 2020. Voor de 5 grondwaterlichamen die deels of geheel in Zuid-Holland liggen, is het oordeel "goed". Schoon Grondwater: De meest recente toestand- en trendbeoordeling grondwater KRW, specifiek deelttest 'chemie' is uitgevoerd in 2020. Voor de 5 grondwaterlichamen die deels of geheel in Zuid-Holland liggen, is voor 4 grondwaterlichamen het oordeel "goed" voor de deelttest chemie. Voor 1 grondwaterlichaam is het oordeel 'ontoereikend'. Intrusie: De meest recente toestand- en trendbeoordeling grondwater KRW, specifiek deelttest 'intrusie' is uitgevoerd in 2020. Voor de 5 grondwaterlichamen die deels of geheel in Zuid-Holland liggen, is het oordeel "goed". Omdat daarmee 4 van de 5 grondwaterlichamen "goed" scoren op alle generieke deelttesten, kleurt de indicator in de huidige situatie oranje.
Oppervlaktewater		↑			↑		Op dit moment hebben nog alle oppervlaktewaterlichamen in Zuid-Holland de beoordeling "voldoet niet" volgens de KRW-systematiek. Omdat pas aan de wettelijke norm wordt voldaan als 100% van de oppervlaktewaterlichamen aan alle KRW-eisen voldoet, scoort de indicator voor de huidige situatie in principe rood.
Kwaliteit habitattypen in Natura 2000 gebied		↑			↑		Er is nog een grote opgave om de gunstige staat van instandhouding te realiseren voor de VHR-doelen in de Natura 2000 gebieden. Veel van deze natuurgebieden hebben te maken met negatieve externe effecten op de natuurdoelen. Denk hierbij bijvoorbeeld aan de nog te hoge neerslag van stikstof, de hydrologisch situatie die nog niet op orde is, een te lage waterkwaliteit of natuurgebieden die onderling nog onvoldoende met elkaar verbonden zijn. Slechts een klein aandeel (26%) van het oppervlak habitattypen in Zuid-Holland heeft nu een goede kwaliteit. Vooral met habitattypen die gevoelig zijn voor stikstofdepositie gaat het nog niet goed. Omdat nog slechts 26% van het totale oppervlak habitat in de N2000-gebieden van goede kwaliteit is, en daarmee onder de 60% ligt, kleurt de indicator voor de huidige situatie rood.
Kwaliteit leefgebied/ populatiegrootte vogel- en habitatrichtlijn-soorten in N2000 gebied		↑			↑		Er is nog een grote opgave om de gunstige staat van instandhouding te realiseren voor de VHR-doelen in de Natura 2000 gebieden. Veel van deze natuurgebieden hebben te maken met negatieve externe effecten op de natuurdoelen. Denk hierbij bijvoorbeeld aan de nog te hoge neerslag van stikstof, de hydrologisch situatie die nog niet op orde is, een te lage waterkwaliteit of natuurgebieden die onderling nog onvoldoende met elkaar verbonden zijn. Slechts een klein aandeel (38%) van soorten in Zuid-Holland voldoet nu aan de gunstige staat van instandhouding. Omdat dit minder is dan 60% van de soorten in alle N2000-gebieden, kleurt de indicator voor de huidige situatie rood.
Hittestress		×			×		Momenteel woont in Zuid-Holland 80,7% van de inwoners in een buurt waarbinnen geen sprake is van hitte-eilandeffect. Omdat dit boven tussen de 80% en 100% zit, en circa 20% van de inwoners woont in een buurt waarbinnen wel sprake is van hitte-eilandeffect, geldt voor de huidige situatie de kleurscore oranje.
Wateroverlast		×			×		In Zuid-Holland is momenteel 15,53% van de panden kwetsbaar voor wateroverlast.
Beweegvriendelijke omgeving		≈			≈		Het gewogen gemiddelde van de deelindicatoren Sport en speelplekken en Groen en blauw komt voor de provincie als geheel uit op 67,7. Daarmee komt de kleurscore uit op groen.
Geluid – berekend geluid langs provinciale wegen		≈			≈		De geluidssituatie voldoet aan de wettelijke eisen. Het aantal geluidgehinderden neemt echter toe. Toename van het aantal weggebruikers leidt tot een toename in het verkeerslawaaï. Langs veel wegen is de hinder hoger dan de wetgever ooit heeft bedoeld. Ook andere bronnen (luchtvaart, windmolens, industrie) leiden tot aanvullende hinder. Verdicht bouwen en bouwen op voormalige industrieterreinen (meestal naast bestaande industrie) versterkt de nabijheid van geluid en gehinderden. Omdat de geluidssituatie voldoet aan de wettelijke norm is voor de indicator in de huidige situatie een groene kleurscore toegepast.
Luchtkwaliteit – ruimtelijk verdeelde waarden NOx en PM10		↑			↑		In het provinciaal beleid zijn de WHO advieswaarden benoemd als streefwaarden. Omdat de luchtkwaliteit voldoet aan de wettelijke eisen, is voor de indicator in de huidige situatie een groene kleurscore toegepast.
Capaciteit elektriciteitsnetwerk Zuid-Holland		↓			↓		Gemiddeld over de postcodes binnen Zuid-Holland is er sprake van 'wisselend knelpunten'. Op diverse plekken is er sprake van risico op structurele congestie.
Levensverwachting in goed ervaren gezondheid		≈			≈		Omdat de levensverwachting in goed ervaren gezondheid in Zuid-Holland momenteel onder het landelijk gemiddelde ligt, kleurt de indicator voor de huidige situatie rood.
Leefbaarheid		↑			↑		Momenteel woont in Zuid-Holland 77,2% van de inwoners in buurten vallend in de klassen Uitstekend, Ruim voldoende, Zeer goed of goed. Omdat dit tussen de 77% en 95% van allen inwoners van Zuid-Holland zit, komt de kleurscore uit op oranje.

Bijlage 1: Actualisatie indicatoren van de Monitor Leefomgeving Zuid-Holland

Versie: Ten behoeve van Provinciale Staten

Bedrijventerreinenvoorraadontwikkeling		≈			≈		In afwachting van het uitkristalliseren van de Agenda Brede Welvaart en de uitwerking van Selectieve Groei zijn de huidige economische indicatoren niet geactualiseerd.
Werkloosheidspercentage		≈			≈		
Ondernemersvertrouwen		≈			≈		
Innovatie Zuid-Holland		≈			≈		

Indicatoren nog in ontwikkeling

Indicatoren	Kleurscore oud			Kleurscore nieuw			Toelichting
	Huidig	Trend	Later	Huidig	Trend	Later	
Omgevingsveiligheid: aandachtsgebieden en zeer kwetsbare gebouwen		×			×		- Voor de indicator is gekoppeld aan de bevolkingsdichtheid en hoeveelheid zeer kwetsbare gebouwen in brand- en explosieaandachtsgebieden. Het is op dit moment onbekend wat de omvang van de brand- en explosieaandachtsgebieden is, waardoor het nog niet mogelijk is deze indicator te berekenen. Duidelijkheid hierover is gekoppeld aan de invoering van de Omgevingswet, waardoor de indicator op het moment (nog steeds niet) kan worden ingevuld.
Geur		×			×		- Indicator is naar aanleiding van het advies van de commissie m.e.r. op verzoek van PS aan de monitor leefomgeving toegevoegd. - Er is slechts in beperkte mate data beschikbaar in het juiste format. Daarnaast is de data over geurhinder niet uniform over de verschillende GGD-regio's. Het is daarom vooralsnog niet mogelijk gebleken om een gedegen datagedragen uitspraak te doen over de huidige situatie voor geur voor de hele provincie.
Waardering van het landschap		×			×		- In 2006 is een enquête gehouden onder 4500 Nederlanders over een gemiddelde waardering van het Nederlandse landschap door de bevolking gebaseerd op de aanwezigheid van twee positief gewaardeerde landschapskenmerken: natuurlijkheid en historische kenmerkendheid, en twee negatief gewaardeerde kenmerken: stedelijkheid en horizonvervuiling. - In 2018 is door Natuurmonumenten een Nationale Landschap Enquête gehouden. Hieruit kwam een vergelijkbaar beeld naar voren over de waardering van het landschap als uit de enquête uit 2006. - Op basis van beide onderzoeken is vooralsnog geconcludeerd dat het Zuid-Hollands landschap een oranje kleurscore verdient. De indicator verdient echter nog uitwerking en met name het zoeken/vinden (of eventueel opzetten) van meer reguliere enquêtes die de waardering van het landschap in beeld brengen.
Fysieke Landschapskenmerken		×			×		- Bedacht was om voor de indicator aan te sluiten bij de landelijke Monitor Landschap. - Sinds recent is vanuit deze Monitor Landschap wel data over de ontwikkelingen beschikbaar. De beschikbare data brengt de ontwikkelingen echter op een algemeen abstractieniveau feitelijk in beeld. (De openheid is toegenomen binnen 500x500m gridcel). Dit feitelijke beeld verdient nog verdere vertaling en combinatie met aanvullend beschikbaar te krijgen data per gebiedsprofiel om de ontwikkeling van de landschapskenmerken afdoende te kunnen beoordelen. De ontwikkeling hiervan loopt nog steeds.
Bodem en ondergrond (3D-ordening)		×			×		- Beoogt wordt om de indicator Bodem en ondergrond (3D-ordening) op te bouwen vanuit de zeven bodemthema's: Bodemdaling, Ecologie, Energie, Identiteit, Ondergrondse Infrastructuur, Voorraden en Water, en in hoeverre gemeenten invulling geven aan de 3D-ordening lagenbenadering. - De indicator wordt dan opgebouwd vanuit een beeld per gemeente in hoeverre: - o De zeven bodemthema's in gemeentelijke plannen worden uitgewerkt (groene score) - o De zeven bodemthema's in gemeentelijke plannen alleen worden benoemd (oranje score) - o De zeven bodemthema's in gemeentelijke plannen niet aanwezig zijn (rode score) Voor een score voor de provincie als totaal kan dan gekeken worden naar het percentage gemeenten dat een groene score heeft. - De indicator moet nog nader worden uitgewerkt en over de monitoring van de gemeentelijke plannen dienen nog afspraken gemaakt te worden.

Bijlage 1: Actualisatie indicatoren van de Monitor Leefomgeving Zuid-Holland

Versie: Ten behoeve van Provinciale Staten

Indicatoren	Kleurscore oud			Kleurscore nieuw			Toelichting
	Huidig	Trend	Later	Huidig	Trend	Later	
Duurzame landbouw		≈			≈		- Concrete doelen voor het landbouwbeleid, en de bijhorende monitoring en het doelbereik zijn op dit moment nog onderwerp van nader onderzoek. Het systeem van KPI's rondom de agrarische sector is landelijk ontwikkeld en wordt de komende jaren bijgesteld op basis van ervaringen in lopende projecten. Doelsturing met KPI's is bedoeld voor agrarisch ondernemers om aan de hand van bedrijfsdata te laten zien dat zij aan de slag zijn met verduurzaming van de bedrijfsvoering. Dat is in de eerste plaats van belang voor het eigen inzicht. En het is een middel om (al dan niet met adviseurs) keuzes te maken voor de verdergaande verduurzaming. Vervolgens is zijn de KPI's een instrument om het gesprek over verdere verduurzaming te voeren met collega's en leveranciers van kennis en technieken. Dat is een langjarig leerproces in de vorm van een studieclub. Groepen van grondgebonden agrarisch ondernemers kunnen het initiatief nemen om aan de slag te gaan met doelsturing en KPI's. Daarmee maken zij zich de manier van werken eigen en dragen bij aan de perfectionering van de systematiek. De verwachting is dat doelsturing een formele (wettelijke) erkenning krijgt wanneer het nieuwe kabinet is aangetreden.
Bereikbaarheid weg, spoor, water en fiets		×			×		- Indicator is naar aanleiding van het advies van de commissie m.e.r. op verzoek van PS aan de monitor leefomgeving toegevoegd. - Definitie voor beoordelingscriterium nader te bepalen in samenhang met de beschikbare komen van de benodigde monitoringsgegevens. Kleurscore voor de langjarige ontwikkeling is daarmee ook nog niet te geven.